

Nr 9

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
avveckling av nuvarande rättsförhållanden beträffan-
fande gruvskogarna jämte en i ämnet väckt motion.*

I en den 25 februari 1966 dagtecknad proposition, nr 46, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de överenskommelser om avveckling av nuvarande rättsförhållande för gruvskogarna, som den 3 november 1965 och den 17 december 1965 träffats mellan staten och nyttjanderättshavarna, *dels* medge, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, domänstyrelsen beslutar om de köp, försäljningar och byten som fordras för att genomföra överenskommelserna.

I propositionen har anmälts ett av gruvskogsutredningen avlämnat betänkande »Gruvskogarna» (stencil Jo 1965: 9). Departementschefen redovisar bl. a. nuvarande rättsförhållanden vad gäller gruvskogarna samt utredningens förslag, innebärande att en principöverenskommelse träffats mellan staten och nyttjanderättshavarna om avveckling av gruvskogarna. Principöverenskommelsen, som avser bl. a. fördelning av skogarna samt värdeförhållandet mellan rättigheterna, har uppnåtts vid förhandlingar mellan delegerade för domänstyrelsen och nyttjanderättshavarna.

Beträffande innehållet i överenskommelsen får utskottet hänvisa till en vid statsrådsprotokollet i detta ärende fogad bilaga.

Departementschefen har efter förenämnda redogörelser anfört.

»De s. k. gruvskogarna, som under 1600- och 1700-talen upplåts som stöd för gruvdriften, omfattar ca 7 500 ha skogsmark med ett av utredningen beräknat sammanlagt värde av ungefär 21 milj. kr. Nuvarande ordning med upplåten nyttjanderätt till dessa skogar har länge framstått som otidsenlig. Förhållandet har också i olika sammanhang uppmärksamrats av statsmakterna. Således framlades, efter utredning av kammarkollegiet i samråd med kommerskollegium och domänstyrelsen, till 1943 års riksdag förslag till uppdelning av skogarna mellan staten och nyttjanderättshavarna. Riksdagen godtog emellertid ej förslaget utan hemställde att Kungl. Maj:t skulle utreda möjligheterna att återföra nyttjanderättshavarnas rätt till skogarna i statens hand. Riksdagen uttalade vidare att om denna väg ej visade sig framkomlig, det borde övervägas om inte ett återförande till staten av bolagens rätt till avkastningen kunde åstadkommas i andra former. I anledning av vad riksdagens revisorer anförde i sin berättelse för verksamhetsåret 1951 i förevarande ämne framhöll statsutskottet i ett av 1952 års

riksdag godkänt utlåtande att den av 1943 års riksdag förordade utredningen borde komma till stånd. En sådan utredning har numera verkställts. Utredningen har, såsom i det föregående angetts, efter prövning av frågan i hela dess räckvidd, resulterat i förslag till principöverenskommelse om att gruvskogarna uppdelas mellan staten och nyttjanderättshavarna så att 40 % av den totala skogsproduktionen tillfaller staten och 60 % nyttjanderättshavarna.

Sedan gruvskogsfrågan år 1943 prövades av riksdagen har förhållandena väsentligt ändrats. Erinras må om den starkt ökade betydelsen av strukturalisering inom skogsbruket. Vidare har rättsfrågan kommit i annat läge genom de i det föregående omnämnda utslagen av regeringsrätten i fråga om utsyningsrättens omfattning. De rättsförhållanden, som gäller för gruvskogarna, utgör onekligen ett allvarligt hinder för ett rationellt skogsbruk. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt att dessa rättsförhållanden nu avvecklas. Den träffade principöverenskommelsen synes enligt min mening innebära en såväl rättvis som rationell lösning av förevarande fördelningsproblem. Som lantbruksstyrelsen i sitt remissyttrande framhållit bör frågan huruvida eventuellt någon del av gruvskogarna bör användas för yttre rationalisering av jordbruksfastigheter ej tillmätas sådan betydelse att den får hindra en samlande lösning av gruvskogsfrågan. Jag tillstyrker därför att principöverenskommelsen godkänns. Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, domänstyrelsen bör äga besluta om de köp, försäljningar och byten, som erfordras för att genomföra nämnda överenskommelse. Sedan avvecklingen slutförts bör Kungl. Maj:t upphäva förordningen angående förvaltningen av statens till bergshanteringens understöd anslagna skogar.

Vederlagen vid statens köp och försäljningar i anledning av överenskommelse rörande gruvskogarna bör enligt de principer som iakttagas i liknande fall regleras över domänverkets markfond. Vidare bör såsom revisionsverket framhållit överenskommelsens genomförande leda till en uppskrivning av domänfondens kapital. Kungl. Maj:t äger närmare besluta härom. Enligt vad jag inhämtat ämnar chefen för finansdepartementet föreslå Kungl. Maj:t att med stöd av 56 § stämpelskatteförordningen medge befrielse från stämpelskatt för nyttjanderättshavarnas förvärv.»

Utskottet har i samband härmed behandlat en till utskottet hänvisad motion, nämligen II: 810 av herr *Lundberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 46 angående avveckling av nuvarande rättsförhållanden beträffande gruvskogarna, samt att uppdraga åt Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för att återställa skogsdomänerna till staten, ägaren, utan kostnad och ersättning till de s. k. nyttjanderättshavarna.

Beträffande motiveringen för motionsyrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet. I propositionen föreslås att riksdagen måtte godkänna mellan staten och vederbörande nyttjanderättshavare träffade principöverenskommelser om avveckling av nuvarande rättsförhållanden för de s. k. gruvskogarna. I motionen II: 810 har på anförda skäl hemställts att riksdagen avslår förevarande proposition och att Kungl. Maj:t bemyndigas att återställa gruvskogarna till staten utan ersättning till nyttjanderättshavarna.

Gruvskogarna uppläts under 1600- och 1700-talen till enskilda företag såsom stöd för gruvdriften. Staten behöll härvid äganderätten till dessa skogar. Såsom i propositionen anförts har nuvarande ordning med upplåten nyttjanderätt till dessa skogar länge framstått som otidsenlig. Redan 1943 års riksdag förelades förslag till avveckling av ifrågavarande rättsförhållanden. Riksdagen godtog emellertid ej förslaget utan hemställde om utredning av möjligheterna att till staten återföra nyttjanderättshavarnas rätt till gruvskogarna. Vad denna rätt omfattar har sedermera fastslagits i regeringsrättsutslag år 1949. Med utgångspunkt från rådande rättsförhållanden har värderingar och förhandlingar genomförts, vid vilka statens andel av gruvskogarnas värde uppskattats till ca 40 procent och nyttjanderättshavarnas till ca 60 procent. Av i ärendet föreliggande utredning framgår att — om frivillig överenskommelse inte kan träffas — återföring av nyttjanderätten till staten endast kan ske genom någon form av expropriationsförfarande, varvid ersättning till nyttjanderättshavarna får beräknas på sedvanligt sätt. I anslutning härtill har framhållits att expropriation i ett fall som detta ej överensstämmer med hittills tillämpade rättsprinciper.

Utskottet finner det angeläget att de rättsförhållanden, som nu gäller för gruvskogarna, avvecklas. Enligt vad som framgår av propositionen utgör de nuvarande förhållandena nämligen ett allvarligt hinder för ett rationellt skogsbruk. Mot bakgrund av den i det föregående redovisade utredningen har utskottet funnit sig böra godta de i propositionen föreslagna villkoren för en uppgörelse i frågan, i huvudsak innebärande att gruvskogarna uppdelas mellan staten och nyttjanderättshavarna, så att 40 procent av den totala skogsproduktionen tillfaller staten och 60 procent nyttjanderättshavarna. Utskottet biträder följaktligen vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit. I överensstämmelse härmed avstyrker utskottet yrkandena i motionen II: 810.

Då utskottet ansluter sig till vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit och anför i propositionen, hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen II: 810, såvitt nu är i fråga,

a) godkänna de överenskommelser om avveckling av nuvarande rättsförhållande för gruvskogarna, som den 3 november 1965 och den 17 december 1965 träffats mellan staten och nyttjanderättshavarna,

b) medge, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts be-
myndigande, domänstyrelsen, beslutar om de köp, försälj-
ningar och byten som fordras för att genomföra överens-
kommelserna

II. lämna motionen II: 810, såvitt i övrigt är i fråga, utan
åtgärd.

Stockholm den 28 april 1966

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Mossberger, Hedström, Magnusson,
Hermansson*, Augustsson, Gunnar Pettersson, Isacson, Manne Olsson, Skår-
man* och Lundberg*;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Lindström, fru
Lindskog*, herrar Arweson, Eliasson i Moholm*, Johanson i Västervik*,
Persson i Skänninge*, Nilsson i Lönsboda, Dahlgren och Berndtsson.

* Ej närvarande vid justeringen.